

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNIVERSİTETİ**

**TƏBİƏT ELMLƏRİ VƏ MÜHƏNDİSLİK FAKULTƏSİ
HƏYAT ELMLƏRİ DEPARTAMENTİ**

**Mülki müdafiə və ilkin tibbi yardım
SİLLABUS**

Tədris ili və semestri
2026 Payız

Razılaşdırılmışdır

Təsdiq edirəm

**Departament müdiri:
b.ü.f.d. C.M.Eldarova**

Ümumi məlumat	Fənnin kodu və adı	MED 315 Mülki müdafiə və ilkin tibbi yardım
	Kreditlərin sayı	6 kredit
	Departament	Həyat elmləri
	Proqram	Bakalavr
	Tədris semestri	2026 / 2027-cı tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Cəfərov Hüseyn
	E-mail	huseyn.jafarov@khazar.org huseyncafarov@gmail.com
	Telefon	070-738-33-66
	Dərs otağı, dərs cədvəli	Məhsəti küç., 14 (Neftçilər kampusu), _____ sayılı otaq, Mühazirə/Seminar məşğələ:
	Məsləhət saati	Məsləhət saatinin vaxtı tələbələrle razılaşdırılacaq
Prerekvizitlər	Yoxdur	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	Məcburi seçmə	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərsliklər: 1. T.V. Mehdiyev "Tibbi biliklərin əsasları" dərs vəsaiti. Bakı: "Renessans-A", 2021, 730 səh. 2. Tibbi biliklərin əsasları. Dərslik. Bakı, 2013, 514 s. 3. Ocaqov H.O. Fövqəladə hallarda təhlükəsizlik (Defensiologiya) (Ali məktəblər üçün dərslik). Bakı, 2012, 368 s. 4. Musayev A.H. Mülki müdafiə tibbi xidmətinin təşkili. Dərslik. Bakı, "Təbib" nəşriyyatı, 2011, 165 s. 5. Feyzullayeva T.Ə., Ələkbərova S.Ə., Məmmədova F.Ə. Mülki müdafiə və tibbi biliklərin əsasları. Dərslik. Bakı, 2006. 6. Əzizov A. Əməyin mühafizəsi. Bakı, 2008. Əlavə vəsaitlər: 1. Abbasov M. və b. İlk yardım. Müəllimlər üçün vəsait. Bakı, 2017, 240 s. 2. Şadlinski V.B., Hüseynova G.A. İnsan anatomiyası. Dərslik. Bakı, "Müəllim" nəşriyyatı, 2009, 240 s. 3. Məmmədov A.M., Sudakov K.V. Normal fiziologiya. Dərslik. Bakı, "Təbib" nəşriyyatı, 2011. 4. Əzizov V.Ə. Daxili xəstəliklər. Dərslik. Bakı-2012, 976 s. 5. İsayev C.P. Infeksiyon xəstəliklər. Dərslik. Bakı, Təhsil, 2009, 443 s. 6. Ocaqov H.O., Danyalov Ş.D. Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin nəzəri əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı, 2008, 140 s. 7. Cəfərov Ç. Ümumi cərrahlıq. Dərslik. Bakı, 2006, 552 s. 8. Həsənov Ə.B. Patoloji anatomiya. Dərslik. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 2003, 780 s. 9. Əzizov V.Ə., Axunbəyli A.Ə., Alimetov S.N. Təbabətdə böhranlı hallar və təxirəsalınmaz tibbi yardım. Dərs vəsaiti. Bakı, "Təbib" nəşriyyatı, 1995, 112 s. 10. Tibb bacısının məlumat kitabı / N.R.Paleyevin redaktəsi ilə (Tərcümə edən: Ə.Q.Cəfərov). Bakı, 2008, 528 s. 11. Арустамов Э.А., Косолапова Н.В., Прокопенко Н.А. Безопасность жизнедеятельности. 2015, 176 с. 12. Qorkova, Messineva, Fetisov. Oхrana truda. Dərslik. "Lan" nəşriyyatı, 2020-ci il. 220 s. 13. Михайлов Л.А. Безопасность жизнедеятельности. 2-е издание. Учебник. М., 2008. 14. Сахно И.И., Сахно В.И. Медицина катастроф (организационные вопросы). М., 2001, 560 с. 15. First aid manual. American College of Emergency Physicians. 2014, p.288.	

Kursun təsviri	Bu kurs insanın həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi (tibbi biliklərin əsasları, əmək mühafizəsi və mülki müdafiə) məsələlərini əhatə edir. Tibbi biliklərin əsasları bəhsi həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin tibbi əsasları, insan orqanizminin normal anatomiyası və fiziologiyası haqqında, fəvqəladə hallarda zəhərlənmələr və xəstələnmələr zamanı ilk yardım və xəstələrə qulluq, xəstəlik haqqında anlayış, müxtəlif sistemlərin xəstəliklərinin təsviri, həkiməqədər yardım və profilaktikası, qəzalar və fəlakətlər zamanı tibbi yardım bərəsindəki biliklərə həsr olunmuşdur. Əmək mühafizəsi bəhsi özündə istehsalatda həyat fəaliyyətinin ümumi məsələlərini, insan-yaşayış və iş mühiti sistemində neqativ amilləri, təhlükəsizlik texnikasını, yanğın və partlayış hadisələrində həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyini əks etdirir. Mülkü müdafiə bəhsi fəvqəladə hallar və onların xarakteristikası, fəvqəladə hallarda yaranmış şəraitin qiymətləndirilməsi və əhalinin mühafizəsi, obyektlərin işinin dayanıqlığı, rabitə, xəbərdarlığın təşkili və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təmini, fəvqəladə hadisələrdən mühafizə sahəsində əhalinin hazırlanması haqqındakı məlumatları cəmləşdirir.		
Kursun məqsədi	Tələbələrə insan orqanizminin anatomik-fizioloji xüsusiyyətləri və xəstəlikləri haqqında biliklərin öyrədilməsi, əmək təhlükəsizliyi məsələləri, mülkü-müdafiə tədbirləri, fəvqəladə hallarda tibbi fəaliyyətin prinsipləri, ilk tibbi yardım və onun təşkili haqqındakı məlumatların çatdırılmasıdır.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Kursun sonunda tələbələr nəyi bilməlidirlər: 1. İnsan orqanizminin inkişaf qanunauyğunluqlarını; 2. Sağlamlıq və xəstəlik haqqında ümumi məlumatları; 3. Tipik patoloji proseslərin bəzi formalarının (hüceyrə zədələnməsi, mikrosirkulyasiya və periferik qan dövranının pozulması, iltihab və qızdırma) baş vermə səbəblərini və gedişini; 4. İnsan orqanizminin ayrı-ayrı sistemlərinin anatomik-fizioloji xüsusiyyətlərini və bu sistemlərdə rast gəlinən xəstəlikləri, ilk yardımın göstərilməsini; 5. İstehsalat sahələrində həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminini və insanlar üçün təhlükə törədən amilləri; 6. İstehsalat sahələrində bədbəxt hadisələrin araşdırılmasını; 7. Fəvqəladə hallar və onların baş vermə səbəblərini; 8. Fəvqəladə hadisələrin xəbərdar edilməsinin növləri və vasitələrini, fəvqəladə hallarda davranış qaydalarının əhaliyə çatdırılması üsulları və yollarını; 9. Fəvqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin prinsipləri və üsullarını, zədələnmiş insanlara ilk tibbi yardımın göstərilməsini.		
Tədris metodları	Mühazirə		X
	Qrup müzakirəsi		X
	Praktik tapşırıqlar		X
	Praktik məsələnin təhlili		X
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Davamiyyət	Semestrin sonunda	5
	Fəallıq	Hər dərs	5
	Yoxlama işi (Quiz)	Semestr ərzində 2 dəfə	10
	Prezentasiya	Semestr ərzində	10
	Aralıq imtahanı	Cədvəl üzrə	30
	Final imtahanı	Cədvəl üzrə	40
	Yekun		100
Qaydalar (tədris siyasəti və davranış)	Dərsin təşkili Fənnə aid məlumatlar tədris zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır. Təcrübə məşğələləri zamanı müvafiq əyani vasitələrdən də istifadə etməklə yeni mövzu daha ətraflı müzakirə ediləcək və tələbələrə praktik vərdişlər öyrədiləcəkdir. Hər bir təcrübə məşğələ dərində tələbələrə əvvəlki mövzuya aid suallar veriləcək və semestrin sonunda nəticəyə əsasən tələbələrin fəallığı qiymətləndiriləcəkdir. Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri quizlər vasitəsilə yoxlanılacaqdır. Tələbələrə semestrin əvvəlində tədris olunan mövzularda toxunulmayan, amma fənnə uyğun nisbi önəmli hesab edilən prezentasiya mövzuları təqdim ediləcəkdir. Tələbələr semestr ərzində qeyd olunan mövzular üzrə		

	hazırladıqları prezentasiyanı təqdim etməklə, müvafiq balları toplaya biləcəklər. <u>Ümumi qaydalar</u> Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərslər buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. Gecikmə Tələbə dərslə 15 dəqiqə gecikdiyi halda qayıb yazılır, amma tələbə dərslə iştirak edə bilər. Yoxlama işi (Quiz) Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazı bilər. Generativ Süni intellektdən istifadə qaydaları GSİ dəstək məqsədli təlim və tədqiqat fəaliyyətlərində istifadə etmək olar, lakin işin mizmununun hazırlanması tələbənin şəxsi biliyinə əsasın həyata keçirilməlidir. CSİ alətindən istifadə hazırlanmış material və sənədlərdə (esse, təqdimat, layihə və s) açıq şəkildə bəyan edilməlidir. GSİ tərəfindən yaradılan qərəzli və yanlış məlumatlara görə tələbə məsuliyyət daşıyır. Bu qaydaların pozulması zamanı tətbiq olunacaq tədbirlər: - Şifahi və ya yazılı xəbərdarlıq verilməsi; - Tapşırıqın yenidən təqdim edilməsi; - Tapşırıq üzrə balın azaldılması və ya sıfırlanması (0 bal). İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. İmtahanda iştirak etməmə yalnız dekanlığın icazəsi ilə mümkündür. İctimai fəaliyyətlə əlaqədar imtahanlardan yayınma hallarına yol verilmir. İmtahanlar kumulyativ xarakterli olmalıdır. Aralıq və yekun (final) imtahanların mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Final (yekun) imtahanda sualların əksəriyyəti, aralıq imtahandan sonra keçirilmiş materialların əsasında tərtib olunur. Tələbənin kursu başa vurmaı 60% və daha artıq bal toplamış tələbə kursu bitirmiş hesab olunur. Əks halda tələbə bu kursu yenidən keçməlidir. İmtahan qaydalarının pozuntuları İmtahanlarda mövcud qaydaların pozulması (köçürmə cəhdləri, köçürmələr, imtahanın gedişini pozmaq və digər qanunsuz hərəkətlər) hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur. Dərslərdə davranış Tələbə dərslər zamanı müvafiq akademik şəraitin yaradılması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. İcazəsiz danışığa, lüzumsuz hərəkətlərə və s. qeyri-etik davranışa qətiyyənlə yol verilmir. Tələbə dərslə fəal şəkildə iştirak etməli, lazım olduqda suallar verməli və müzakirələrdən kənarda qalmamalıdır. <i>Dərs zamanı mobil telefonlardan və digər elektron cihazlardan istifadə qəti qadağandır!</i>
--	---

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN TƏXMİNİ BÖLGÜSÜ VƏ TƏQVİM-TEMATİK PLAN

Həftə	Tarix (planlaşdırılmış)	Mövzular	Dərslik/Tapşırıqlar

1.	I həftə	<u>Mülki müdafiə</u> Mülki müdafiə haqqında anlayış. Fövqəladə hallar və onların xarakteristikası. Respublikamızın ərazisində baş verə biləcək təbii və texnogen xarakterli fövqəladə halların xarakteristikası və onların nəticələri. Hərbi xarakterli fövqəladə halların xarakteristikası. Nüvə partlayışının səbəbləri, onun canlılara zədələyici amilləri, binalara və qurğulara dağıdıcı təsiri. İşıq şüalanması və bunun nəticəsində yanğınların baş verməsi.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 1, Bölmə 1
2.	II həftə	Radioaktiv zəhərlənmə zonaları, nəticələri və ionlaşdırıcı şüaların insan orqanizminə, cihaz və avadanlığa təsiri. Kimyəvi zədələnmə ocaqları və xarakteristikası. Zəhərləyici və güclü təsirli maddələr və onların insan orqanizminə təsiri. Bioloji zədələnmə ocaqları və xarakteristikası, insan orqanizminə təsiri və buna qarşı karantin və obyervasiya rejimlərinin aparılması.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 1, Bölmə 2
3.	III həftə	Fövqəladə hallarda yaranmış şəraitin qiymətləndirilməsi. Radioaktiv, kimyəvi, yanğın şəraitləri haqqında ümumi anlayış, bu şəraitlərlə əlaqədar kəşfiyyatlar və kəşfiyyatlardan alınan məlumatlar əsasında həqiqi şəraitin qiymətləndirilməsi, ehtimal olunan şəraitin proqnozlaşdırılması və qiymətləndirilməsi. Nüvə partlayışı və radiasiya səviyyəsinin eyni vaxtda olması haqqında ümumi məlumat.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 2
4.	IV həftə	Radioaktiv maddələrlə zəhərlənmə, zəhərlənmə zonasında şüalanma dozasının, zəhərləyici maddələrin dayanıqlılıqlarının müəyyən edilməsi və bu zonada təhlükəsiz qalma müddəti. Fəhlələrin, qulluqçuların, əhalinin və dəstələrin şəxsi heyətinin təyini və mühafizə vasitələrində qalma müddətinin müəyyən edilməsi. Zəhərlənmə zonasında obyektlərin və texnikanın dayanıqlılıqlarının müəyyən edilməsi. Radiasiya və kimyəvi kəşfiyyat haqda anlayış. Dozometrik cihazlar, onların təsnifatı, əsas xarakteristikaları və onlardan istifadə edilmə qaydaları. Tibbi xidmətin kimyəvi cihazları, təyinatı və quruluşu.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 3
5.	V həftə	Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsi. Fövqəladə hallarda Mülki Müdafiənin rolu, qüvvələri, onların vəzifələri və yaradılması. Fövqəladə hallarda Dövlət sistemi və onun əsas vəzifələri. Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin əsas prinsipləri və üsulları. Mülki müdafiə mühafizə qurğuları, onların təyinatı və təsnifatı. Sığınacaqlar, onların həcmi - planlaşdırma, konstruktiv, mühəndis-texnika avadanlıqları və sığınacaqların iş rejimləri. Sadə və radiasiya daldalanacaqları, onların mühafizə qabiliyyətlərinin yüksəldilməsi yolları. Mühafizə qurğularının sülh dövründə saxlanılması və istifadəsi. Fövqəladə hallarda fərdi və tibbi mühafizə vasitələri, onların təsnifatı və istifadə edilməsi qaydaları. Fövqəladə hallarda obyektlərin iş fəaliyyətinin və əhalinin mühafizə rejimləri, dozometrik və kimyəvi nəzarətin təşkili.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 4
6.	VI həftə	Fövqəladə hallarda obyektlərin işinin dayanıqlığı (mövzuda ixtisasa uyğun yanaşma). Fövqəladə hallarda obyektlərin iş dayanıqlığı haqda anlayış, mahiyyəti, təsir edən amillər və dayanıqlıq dərəcəsinin qiymətləndirilməsi. Mülki müdafiənin mühəndis-texniki tədbirlərinin layihələndirilməsində normalar və bu normaların həyata keçirilməsi. Fövqəladə hallarda obyektlərin iş qabiliyyətinin yüksəldilməsi yolları və üsulları. (Quiz)	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 5

7.	VII həftə	Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması. (mövzuda ixtisasa uyğun yanaşma) Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları, bərpa işlərinin növləri, işlərin növbəliliyi, ardıcılığı və mərhələlərlə aparılması. Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılmasına cəlb edilən qüvvə və vasitələr. Xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin (XvəDTİ) məqsədi, tərkibi və icrasının xüsusiyyətləri. XvəDTİ aparılmasının taktiki üsulları, istehsalat qəzaları və fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırmaq üçün qüvvə və vasitələrin qruplaşdırılması. X və DTİ icrasının xüsusiyyətləri, təbii fəlakət və istehsalat qəzalarının nəticələrini aradan qaldırarkən mülki müdafiə dəstələrinin fəaliyyətinin təmini, ərzaq və sənaye mallarının mühafizəsi və zərərsizləşdirilməsi. XəDTİ mənəvi və psixoloji hazırlığı.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 6
8.	VIII həftə	Fövqəladə hallarda rabitə, xəbərdarlığın təşkili və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təmini. Obyektlərdə, şəhərlərdə rabitə və xəbərdarlığın təşkili. Fövqəladə hallar zamanı idarəetmə və idarəetmə məntəqələri, təyini və yerləşdirilməsi. İdarəetmənin növləri, mülki müdafiədə rabitə və xəbərdarlıq sistemləri, onların vəzifələri, təşkili prinsipləri və rabitə xəbərdarlıq vasitələri.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 7
<i>Aralıq imtahanı</i>			
9.	IX həftə	Xəbərdarlıq siqnallarının verilmə qaydaları, əhalinin, idarəetmə orqanlarının və qüvvələrin təşkili, planlaşdırılması, təlimin prinsiplərinin metod və formaları.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 7
10.	X həftə	Fövqəladə hadisələrdən mühafizə sahəsində əhalinin hazırlanması. Fövqəladə hadisələrdən mühafizə sahəsində əhalinin hazırlanması Mülki müdafiənin əsas vəzifələrindən biri kimi. İdarəetmə orqanlarının və qüvvələrin fəvqəladə hallara hazırlığı. İşləyən və işləməyən əhaliyə Mülki müdafiənin öyrədilməsinin təşkili, planlaşdırılması və öyrədilməsi. Obyektdə Mülki müdafiə üzrə hazırlıq planlarının tərtibi, obyekt mülki müdafiə rəhbərinin əmri və tədris ilində Mülki müdafiə üzrə tədbirlərin təqvim planlarının tərtibi.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [3, 5] Fəsil 8
11.	XI həftə	<u>Tibbi biliklərin əsasları</u> Life Science (həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi və tibbi biliklərin əsasları) fənni, onun vəzifələri. İnsan orqanizminin müxtəlif şəraitə adaptasiyası, ekoloji faktorlar, onların insan orqanizminə təsiri. Sağlamlıq və xəstəlik anlayışları. Tipik patoloji proseslərin bəzi formaları (hüceyrə zədələnməsi və iltihab). İnsanın anatomik və fizioloji özəllikləri. Epidemiologiyanın əsasları. (Dezinfeksiya, dezinseksiya, deratizasiya) Fövqəladə hallarda əhalinin tibbi təminatı və tibbi xidmətin təşkili. İlk tibbi yardım və onun təşkili. Tibbi yardımın anatomik-fizioloji əsasları. İnsan orqanizminin hüceyrə və toxumalarının quruluş və funksional xüsusiyyətləri. Qan və limfa sistemləri. Qan qrupları və rezus-amil haqqında anlayış. Donorluq və qan hazırlığı. Qanın laxtalanması. Qanaxmaların təsnifatı. Ürəyin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Tənəffüs sisteminin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Asfiksiya və onun növləri.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [1] Fəsil 1 Bölmə 1, 2, 3, 4, 5

12.	XII həftə	Tibbi yardımın anatomik-fizioloji əsasları. Dayaq-hərəkət aparatının morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Həzm sisteminin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Zəhərlənmələr. Dərinin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Dəri yanıqlarının növləri. Sinir sistemi və duyğu üzvləri. İlk psixi yardımın göstərilmə qaydaları. Endokrin sistem və xəstəlikləri.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [1] Fəsil 1 Bölmə 1, 2, 3, 4, 5
13.	XIII həftə	Fövqəladə hallarda zədələnmiş insanlara yardım, istifadə olunan üsullar, ilkin tibbi yardım qaydaları. Qanaxmalar, onların növləri və bu cür zədələr zamanı ilkin tibbi yardımın göstərilmə qaydaları. Qanın laxtalanmasına təsir edən maddələr. Reanimasiya edici yardım: ürəyin qapalı masajı və süni tənəffüsün verilmə qaydaları. Ürək fəaliyyətinə təsir edən maddələr. Damargenəldici və spazmolitik dərman maddələri. Suda boğulma, onun növləri. Suda batanların xilas edilmə üsulları. Asfiksiyalar anlayışı və bu cür vəziyyətlərdə zamanı ilkin tibbi yardımın göstərilmə qaydaları. Yumşaq toxumaların əzilməsi, bağların, vətərlərin və əzələlərin gərilməsi, yırtılması, sümüklərdə çıxıqlar və sınıqları zamanı ilk tibbi yardım: immobilizasiya, şinlərin qoyulması. Dəri üzəri, dərialtı, əzələdaxili və venadaxili inyeksiyaların yerinə yetirilmə üsullarının öyrədilməsi. Qapalı və açıq zədələnmələr. Zədə şoku. (Quiz)	<i>Əsas dərsliklər:</i> [1,] Fəsil 2 Bölmə 1, 2, 3, 4
14.	XIV həftə	Fövqəladə hallarda zəhərlənmələr və xəstəliklər zamanı həkimə qədər ilk yardım və xəstələrə ümumi qulluq. Bioloji zədələnmə ocağında yoluxucu xəstəliklər zamanı ilk tibbi yardım. Qəzalar və fəlakətlər zamanı tibbi yardım. Bağırsaq infeksiyaları. Müxtəlif tip zəhərlənmələr zamanı ilkin tibbi yardımın göstərilmə qaydaları. Dəridə yanıqlar zamanı ilkin tibbi yardımın göstərilmə qaydaları. Yanıqlar, donmalar, elektroədələr: ilk tibbi yardım. Yanıq şoku. Yaralar. Cərrahi infeksiya, antiseptika və aseptika üsulları. Desmurgiya. Sidiyin miqdarı, tərkibi və xassələri. Kateterizasiya. Psixozun növləri. İlk psixi yardımın göstərilmə qaydaları.	<i>Əsas dərsliklər:</i> [1,] Fəsil 2 Bölmə 1, 2, 3, 4
15.	XV həftə	<u>Əməyin mühafizəsi.</u> İstehsalatda həyat fəaliyyətinin ümumi məsələləri. İnsan fəaliyyətinin formaları, təhlükə haqqında anlayış, əmək fəaliyyətinin təmin edilməsində profilaktik tədbirlərin rolu. İnsanın yaşayış və iş mühitindəki neqativ amillər. Metroloji parametrlər və onların insan orqanizminə təsiri, onlardan mühafizə tədbirləri. Neqativ amillərin parametrlərinin ölçülməsi üçün istifadə edilən cihazlar. Komfortlu iş şəraiti. Təhlükəsizlik texnikası və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi (elektrik təhlükəsizliyinin təmini, texnoloji avadanlıqların istifadəsində təhlükəsizlik tədbirləri). Qurğu, cihaz və aparatların etibarlılığının, möhkəmliyinin təhlükəsizlikdə rolu. Fərdi təhlükəsiz geyimlər, vasitələr və onların təhlükəsizlikdə rolu. Yanğın, partlayış hadisələri və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi. Otaqda və binada tez alovlanan və alışan maddələrin olub olmamasının tədqiqi.	<i>Əsas dərslik:</i> [6] Fəsil 1, 2, 3
<i>Final imtahanı</i>			

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcəkdir.